ژیان لەژێر حوکمی خیلافەت

چۆن دەگوزەرا

نووسینی :جونەیدی سلێمانی
ئامادەکردنی :دامەزراوەی انفال

ژیان له ژێر حوکمی خیلافەتدا چۆن دەگوزەرا

پێڕست

ژیان لە ژێر حوکمی خیلافەتدا چۆن دەگوزەرا

پێشەکی

الحمد لله معز من أطاعه واتقاه, ومذل من خالف أمره وعصاه, الناصر لمن ينصره من أهل طاعته وأوليائه, الذين يغضبون لغضبه ويرضون لرضاه, ولا تأخذهم في ربهم لومة لائم, ولا يخشون أحداً سواه، ويحبون لحبه ويبغضون لبغضه, ويوالون أولياءه ويعادون أعداءه, ويجاهدون أهل معاصيه بأنفسهم وأموالهم وألسنتهم، طاعة لله.

أحمده سبحانه حمداً يملأ الأرض والسماء, وأشكره على سوابغ نعمه آلائه, ونعوذ بالله من زوال نعمه إنه على كل شيء قدير.

وأشهد أن لا إله إلا الله وحده لا شريك له, الذي يغار إذا انتهكت محارمه، وأشهد أن سيدنا ونبينا محمداً عبده ورسوله صلى الله عليه وعلى آله وأصحابه وسلم تسليماً كثيراً.

أما بعد:

لەم کتێبە خنجیلانەیەدا بە یارمەتی اللەی عزوجل هەوڵ دەدەین تیشك بخینە سەر ئەو ڕاستی و ڕوداوانەی کە لە ساڵی (٢٠١٤)ە دا اللە ی عزوجل دەوڵەتی ئیسلام ی سەرخست بەسەر تەواوی دوژمنەکانداو جێگیری کردن و شارو گوند و ئاواییەکانی خستە بن دەستی جەنگاوەرانی دەوڵەتی ئیسلام .

لێرەداو لەم کتێبەدا باسی کۆمەڵێك ڕوداو دەکەین هەر لە لەشێوازو حوکمی دەوڵەتی ئیسلامەوە بیگرە هەتاکوو حاڵ و گوزەرانی خەڵکی ژێر فەرمان ڕەوایی خیلافەت ،ئامانجی سەرەکیمان لێرەدا ڕەزا بوونی اللە ی عزوجل ە.

پاشان گواستنەوەو باس کردنی ڕوداوەکان وەکوو خۆی بە بێ درۆ و چەواشەو بوختان و ڕقە بەرایەتی ،لێرەداو لەم کتێبەدا هەوڵ دەدەین باسی ئەو واقیعە بکەین کە دەوڵەتی ئیسلام چۆن و بە چ شێوازێك حوکمداری و فەرمان ڕەوایی دەکرد.

کە بەداخەوە بە هۆی ئەوەی کە دەوڵەتی ئیسلام خاوەنی کەناڵی ئاسمانی نیە تاکوو بۆ هەموو ئەو درۆ و بوختان و چەواشەیە کە لە دژی دەکرێت و دەکرا وەڵامیان بداتەوەو دەم کوتی دوژمنان بکات .

لەبەر زۆری هێرشە ڕاگەیاندنەکان بۆ سەر دەڵەتی ئیسلام ،ڕاگەیاندنەکان بە جۆرێکی زۆر قێزەون و ناشرین وێنای حوکمی دەوڵەتی ئیسلامیان کردووە ،ڕاگەیاندنەکان بە جۆرێك باسی جەنگاوەرانی دەوڵەتی ئیسلام دەکەن وەکوو ئەوەی کە ئەمانە کۆمەڵێك وەحشی و خوێن ڕێژ و پیاو کوژن.

کە خۆی لە ڕاستێدا وا نیەو تەواو پێچەوانەیە ،سوێند بە الله ی عزوجل هەرکەسێکی خاوەن ویژدان بێت ،ئەگەر ڕۆژێك تەنها ڕۆژێك ژیا بێت لە ژێر حوکمی خیلافەتدا ئەوا بە ئەملاو ئەولا ئێستا ئاوات بە گەڕانەوەی ئەو حوکمە پاك و ڕەشیدە دەکات.

جونەیدی سلێمانی

١٩ی ڕەمەزانی ساڵی ١٤٤٢ی کۆچی.

بەشی یەکەم

دەوڵەتی ئیسلام چۆن و بە چ شێوەیەک حوکم و فەرمان ڕەوایی دەکرد ؟

دەوڵەتی ئیسلام چۆن و بە چ شێوازێك كاروبارەكانی كۆمەڵگەی بەڕێوە دەبرد ؟

دەوڵەتی ئیسلام خاوەنی چەند دیوانێك بوو هەر یەكێك لەو دیوانانە ڕۆڵی وەزارەتی دەگێڕاوكارو بارەكانی بەڕێوە دەبرد..

دیوانەكانی دەوڵەتی ئیسلام پێك هاتبوون لەم دیوانانە..

①دیوانی (الحسبة)

ئەم دیوانە هەستیار ترین و دەستكراوە ترین دیوان بوو ڕۆڵ و ئەركی دیوانی (الحسبة) چی بوو ؟

دیوانی (الحسبة) ڕۆڵی وەزارەتی ناوخۆی هەبوو،دیوانی (الحسبة) بەرپرسیار بوو لە ئاداب و ڕەوشتە ئیسلامیەكان ،بۆ ئەوەی خوێنەری بەڕێز زیاتر تێبگات و ئاشنا بێت بە ڕۆڵ و ئەركی دیوانی (الحسبة).

دیوانی (الحسبة) لە چەند بەشێك پێك هاتبوو

یەكێك لەو ڕۆڵانە بریتی بوو لەوەی بەرپرس بوو لەوەی كە دەبێت كۆمەڵگا ناچار بكات بەوەی كە خەڵكی پابەند بن بە فەرمانەكانی الله ی عزوجل ـەوە ،

بۆ نمونە چاودێریەكی ووردی كۆمەڵگایان دەكرد نەیان دەهێشت هیچ دیاردەیەكی بەد ڕەوشتی و بەرەڵایی و لادان لە ئادابە گشتیەكانی ئیسلام پەیدا ببێت .

بە دەستێکی پۆڵایین بەرەنگاری هەر کەس و دەستەو تاقمێك دەبووەوە کە بیەوێت سەرپێچی لە فەرمانەکانی الله ی عزوجل بکات.

هەروەها بەشێکی تر هەبوو کە دیوانی (الحسبة) چاودێریەکی ووردی ناو بازارەکانیان دەکرد بە هیچ جۆرێك نەیان دەهێشت بازرگانە چاوچنۆکە بێ ویژدانەکان بارودۆخی شەڕی داسەپاوی سەر دەوڵەتی ئیسلام بەکار بهێنن ، ڕێگایان بە هیچ کەس و لایەنێك نەدەدا کە نرخی زیادە لەسەر کاڵاکانیان دابنێن.

هەروەها دیوانی (الحسبة) بەشێکی هەبوو تایبەت بوو بە ئەمن و ئاسایشی خەڵکی ،چاودێریەکی ووردو تۆکمەی خستبووە سەر هەموو ئەو کەس و لایەنانەی کە گومانیان لێ دەکرا کە کاری سیخوڕی و خۆفرۆشی بکات بۆ دوژمنانی دەوڵەتی ئیسلام.

هەروەها دەوڵەتی ئیسلام لە هەموو شارەکانی بن دەستی فەرمان ڕەوایی خۆی ئۆتۆمبێلی گواستنەوەی تایبەتی دانابوو لە نێوان شارەکاندا کە بەبێ بەرامبەر خەڵکیان دەگواستەوەو هاتوچۆی نێوان شارەکانی کردبوو بە بێ بەرامبەر و بەبێ پارە.

②دیوانی زەکات

ئەم دیوانەش یەکێکی تربوو لە دیوانە کاریگەرو هەستیارەکانی دەوڵەتی ئیسلام ئەم دیوانی زەکاتە ڕۆڵی وەزارەتی دارایی دەگێڕا.

بەرپرس بوو لە بەڕێوە بردن و کۆکردنەوەی زەکات و ماڵیات و دووبارە دابەش کردنەوەی زەکات بەسەر خەڵکی هەژارو نەدار و کەم دەست.

لە زۆربەی شارەکانی بن دەستی دەوڵەتی ئیسلام (دیوانی زەکات) میوانخانەو چێشتخانەی دانابوو بۆ هاوکاری کردنی خەڵکی فەقیرو هەژارو کەم دەست و بێ دەرەتانەکان ،بەبێ بەرامبەر خواردن و جل و بەرگ و پێداویستیان بۆ خەڵکی دابین دەکرد .

③دیوانی خزمەتگوزاریەکان

ئەم دیوانەش ڕۆڵی وەزارەتی ڕێگاو بانی هەبوو.

بەو توانا کەمەوە کە دەوڵەتی ئیسلام هەیبوو چاکترین و باشترینی خزمەت گوزاریەکانی ئاو کارەبا و چاك کردنی ڕێگاو بانەکانی لە ئەستۆ گرتبوو ،خەڵکی هەموو کەسێك هەستی بە دڵسۆزی و لێپرسیاریەتی دەکردو چاکترین و پڕ کوالێت ترین خزمەتگوزاریەکانیان پێشکەش دەکرد.

④دیوانی ستەم لێکراوان

ئەم دیوانە ڕۆڵی وەزارەتی دادی دەبینی.

لەم دیوانە خەڵکی ئەگەر هەرکێشەیەکیان هەبوایە هانایان دەبردە بەر دادگا شەرعیەکانی دەوڵەتی ئیسلام و لەوێ کێشەو ئاڵۆزیەکانی خەڵکی بە دادوەری و قاضی ئیسلامی کاریان بە شەرع و یاسا ئیسلامیەکان دەکرد بە ئەو پەڕی دادپەروەریانەوە کێشەو ئاڵۆزیەکانیان چارەسەر دەکرد.

بەشی دووەم

خولی تەوبەو وازهێنان و پەشیمانی

ئەوەی ڕاگەیاندنەکان باسی ناکەن

کاتێك کە دەوڵەتی ئیسلام شارو ناوچەو ئاواییەکانی ڕزگار دەکرد چی لەو سەربازانە دەکرد کە بەدیل و یەخسیر کراوی دەکەوتنە دەستی ؟

دیلەکان کۆ دەکرانەوەو دەبرانە سەربازگەی تایبەت بە دیل و یەخسیرەکان لەوێ دەخرانە خولی تەوبەو پەشیمانی (الاستتابة).

ئەو خولە لەلایەن شەرعی و زانای بەڕێزەوە بەڕێوە دەبرا ، دیلەکان فێری بنەماکانی ئیسلام دەکران ، ژمارەی سەرپەرشتیارو بەڕێوەبەران و مامۆستایانی ئەو خولە نزیکەی (٣٠) مامۆستا بۆ (٦٠) مامۆستا پێك هاتبوو ، لە کەسانی شارەزاو پسپۆڕ پێك هاتبوون.

ئەو شوێن و سەربازگەیەی کە بۆ ئەو دیلانە سازو ئامادە کرابوو ، کە شوێنێکی تەواو داخراوبوو بۆ هیچ کەسێك نەبوو سەردان و هاتووچۆی بۆ بکات ، ژینگەیەکی وەها بۆ دیلەکان فەراهەم و ئامادە کرابوو تاوەکوو لە خەڵوەتێك بچێت.

بۆ ئەوەی کەسی یەخسیر و دیل کراو پێدا چونەوە بە خۆیدا بکات و هەست بەو تاوانە بکات کە چەندین ساڵە بەبێ گوێدانە سەربازی کردن بۆ زاڵم وستەم کارو کافران کە کردویانەو بونەتە پارێزگاری کورسی و دەسەڵاتی کافران.

تیایدا باسی مەترسیداری سەربازی و چەك هەڵگرتن بۆ کافران دەکراو کە چ کوفرو تاوانێکی گەورەیە.

پاشان ڕەچاوی دابین کردنی ئەمن و ئاسایشی دیلەکان دەکرا ، چونکە بەردەوام فرۆکەی خاچ پەرستان چاودێری هەموو ناوچەکانی دەوڵەتی ئیسلام یان دەکرد.

بۆیە دەوڵەتی ئیسلام ڕێگەی نەدەدا ژمارەیەکی زۆر لە دیل و ئەسیرەکان لەیەك شوێن و سەربازگەی تەرخان کراو بۆ دیلەکان کۆ بکرێنەوە نەکا بە بۆردومانی فرۆکەی خاچ پەرستان بکوژرێن ، بە دەستە دەستەی کەم دابەشی شوێنە تایبەت کراوەکان دەکران.

سەرەتا خولەکە نزیکەی (٢٥) ڕۆژ بۆ (٤٠) ڕۆژی پێ دەچوو.

تیایدا کتێب و بڵاو کراوەی تایبەت بە تەوبەو پەشیمانیان بەسەردا دابەش دەکرا.

ئینجا دەخرانە بەر وانەی تایبەت بە عەقیدەی تەوحید و یەکخودا پەرستی و فێری هەموو کۆڵەکەو پایەکانی ئیسلام دەکران.

فێری هەڵوەشێنەرەوەکانی ئیسلام دەکران.

ئینجا لەسەرەتاوە فێری دەست نوێژ و نوێژ و هەموو شەعائیرو فەرزەکانی ئیسلام دەکران.

ئەوەی جێگەی تێ ڕامان و سەرنجە کە هیچ ڕاگەیاندنێکی دوژمن و کافر هەرگیس باسی ناکات ئەوەبوو .

بە هیچ جۆرێك لێدان و ئەشكەنجەو ئازار ڕوبەڕوی دیلەكان نەدەكرایەوە ، كەس ئازار نەدەدرا ،ئینجا ڕەچاوی خواردنی باش و پاكیان بۆ ئامادە دەكراو پێیان دەدرا.

ئەو خواردنەی كە تەرخان كرابوو بۆ جەنگاوەرانی خیلافەت ،بەهەمان شێوە لە هەمان خواردن دەدرا بە دیل و ئەسیرەكان.

هەموو (دووشەممە) و (پێنج شەمم)انێك حەیوانیان بۆ سەردەبڕدراو لە گۆشتی سەربڕاوەكانیان پێ دەدرا.

پاشان هۆڵێكیان بۆ تەرخان كرابوو تیایدا ئیصدار و بینراوە ڤیدیۆییەكانی دەوڵەتی ئیسلام یان پیشان دەدرا.

بەو جۆرە پەیوەندیەكی توند و تۆڵ لە نێوان برا شەرعی و مامۆستاكان و دیلەكاندا دروست دەبوو كە وەكوو پەیوەندی هاوڕێیەتی و بگرە زیاتریشی لێ دەهات.

لە كۆتایی خولەكەدا دیلەكان بە حوسن و ڕەزاو تەواوی ئازادی خۆیانەوە بەیعەتیان دەدایە دەوڵەتی ئیسلام و بەیعەتیان دەدایە خەلیفەی ئیمانداران ئیمامی (ئەبو بەكری بەغدادی)"رحمه الله".

هەروەها لەو دیلانە تیاشیدا هەبوو ئازاد دەكراو دەچووەوە ماڵو حاڵی خۆیان لەدوای ئەوەی بەڵێن نامەی پێ پڕدەكرایەوە ، كە چیدی لەدوای ئەو خولە كە ئیتر جارێكی تر نابێت چەك بۆ كافرو دوژمنانی دەوڵەتی ئیسلام هەڵبگرێتەوە ، پاشان دیلەكان واژۆی تەوبەو پەشیمانی نامەیان دەكرد و ئازاد دەكران.

ڕەنگە لێرەدا خوێنەر پرسیارێك بێت بە مێشكیداو بپرسێت ،ئەی ئەو هەموو دیلەی شیعە ڕافیزەكان چی بوو كە دەوڵەتی ئیسلام دەیكوشتن ؟

خوێنەری بەڕێز دەوڵەتی ئیسلام هیچ ڕەحم ناکات بە دیل و ئەسیری شیعەی ڕافیزەدا.

چونکە ئەوان گەل و قەومێکی موشریکی پیسن چەندین ساڵە دوژمنایەتی موسوڵمان دەکەن و بێ ڕەحم و بەزەییانە موسوڵمانان قەتڵ و عام دەکەن ، دەست درێژی ناموس دەکەنە سەر خوشکانی موسوڵمانمان.

شیعە گەل و قەومێکن جنێو دەدەنە خێزانەکانی پێغەمبەری بەڕێزمان(صلی الله علیە وسلم) و تۆمەتی زینا و داوێن پیسی دەدەنە پاڵ خێزانە بەڕێزەکانی پێغەمبەری بەڕێزمان(صلی الله علیە وسلم).

هەروەها جنێو سوکایەتی دەکەن بە خەلیفە ڕاشیدینەکان وەکوو ئیمامی (ئەبو بەکری صدیق) و ئیمامی (عومەری کوڕی خەطاب) و ئیمامی (عوثمان کوڕی عەفان) رضي الله عنهم .

پاشان شیعەی ڕافیزە خاوەن هێز و میلیشیان ئەگەر ئازادیان بکەیت ئەوان سود لەو ئازاد کردنە دەبینن و دووبارە دێنەوە بۆ جەنگ کردن و دەڵێن: ئەگەر دەستگیریشمان بکەن بەرەڵامان دەکەن دوایی.

ڕەنگە لە خوێنەر هەبێت بپرسێت: ئەی بۆچی دیلەکانی پێشمەرگەیان دەکوشت؟

بــەشــی سێیــەم

دەوڵەتی ئیسلام چۆن و بە چ شێوازێک هەڵس و کەوتی دەکرد لەگەڵ مەسیحیەکانی ژێر دەسەڵاتی خیلافەت ؟

لە دوای ئەوەی دەوڵەتی ئیسلام شاری (ڕەقە)ی ئازاد کرد ، ئینجا دادگای شەرعی دانا بۆ خزمەت کردن و کارئاسانی کردن و ڕاپەڕاندنی کاروباری خەڵکی لەو شارە.

وەبەزوویی سەرجەم دام و دەزگاکانی دەوڵەتی خیلافەت کەوتنە گەڕ بۆ ئەوەی بۆشایی دەسەڵات دروست نەبێت و کەم و کوڕی ئەمن و ئاسایش ڕو نەدات ، لەو حاڵەتانەدا دەوڵەتی ئیسلام زۆر بە جدی کاری لەسەر ئەوە دەکرد کە دەبێت هەرچی زووە حوکم و دەسەڵات سەقام گیر بێت و بۆ ئەوەی بەر بە پشێوی و ئاژاوە بگرن ، هەر شارێك كۆنتڕۆڵ و ئازاد بکرایە زۆر بە خێرایی دەوڵەتی ئیسلام دام و دەزگانی خیلافەتی دادەمەزراندو بە خێرایی دەیخستنە گەڕ بۆ ڕایی کردنی کارو بارەکانی خەڵکی و ئاسانکردنی کاروبارەکانیان،وەکوو کردنەوەی (دیوانی الحسبة) و (دیوانی زەکات) و (دیوانی دەعوەو بانگەواز).

لە بەرواری ٢٣ی جەمادی دووەمی ساڵی ١٤٣٥ ی کۆچیدا ئەمیری باوەڕداران ئیمامی (ئەبو بەکری بەغدادی) "رحمه الله" فەرمانێکی دەرکرد و تیایدا (عەهد و پەیمانی پاراستنی مەسیحیەکان)ی ژێر حوکمی خیلافەتی ڕاگەیاند ،وە فەرمانەکەی ئەمیری باوەڕداران ئیمامی (ئەبو بەکری بەغدادی) "رحمه الله" گشتاندنی بۆ کرا بۆ سەرجەم ویلایەتەکانی خیلافەت لە هەریەکە لە وولاتی (شام) و (عێراق).

تیایدا هاتبوو کە نەصرانیەکانی ژێر حوکمی خیلافەت عەهدو بەڵێنمان لێیان وەرگرتوون کە پارێزراون لەبەرامبەر پێدانی (جزیەو سەرانە).

لەبۆ هەر مەسیحیەك ساڵانە بڕە پارەیەك دەبێ بدەن لەبەرامبەر بەڵێن و پەیمانەکەشدا دام و دەزگاکانی خیلافەت هەڵ دەستن بە پارێزگاری و بەرگری لێ کردنیان بە مەرجەکانی شەرع و یاساو حوکمە ئیسلامیەکان.

مەسیحیەکانی ژێر حوکمی خیلافەت شاهێدیان دەدا کە لە مێژووی خۆیاندا هێندەی ژیان کردن لە ژێر حوکمی خیلافەتدا ژیانیان ئەمن ئەمان و پارێزراو نەبووە و نەیان دیووە بە خۆیانەوە، لە دوای ئەو عەهدو بەڵێنەی کە ئەمیری باوەڕ داران ڕایگەیاند ئیتر مەسیحیەکان ئەوانەی کەلە شاری (ڕەقە)و (موسڵ) و شوێنەکانی تر بوون چونەوە سەر کارو کەسابەتی خۆیان بەبێ ئەوەی خوێن لە لوتی یەك مەسیحی بێت.

هەروەها لە ساڵی (٢٠١٤)ەدا تۆڕی هەواڵی (فرانس پرێس) بە نهێنی لێکۆڵینەوەیەکی کردبوو لەسەر ژیانی مەسیحیەکانی ژێر حوکمی خیلافەت، ووتەی مەسیحیەکانیان وەر گرتبوو و لێکۆڵینەوەی وردیان کردبوو لەو بارەیەوە سەبارەت بە چۆنیەتی ژیان و گوزەرانی مەسیحیەکان.

لە ئەنجامی لێکۆڵینەوەکەشدا تۆڕی هەواڵی (فرانس پرێس) زۆر بە ویژدانەوە ئەنجامەکەی بلاو کردەوەو تیایدا هاتبوو کە مەسیحیەکانی ژێر حوکمی خیلافەت ژیانێکی ئارام و هێمن بەڕێ دەکەن لەبەرامبەر پێدانی جزیە و سەرانە بە دەسەلات و حوکمی خیلافەت.

بــەشـــی چوارەم

دیوانی الحسبة

یەکێك لە دەزگا هەرە جوان و سەرنج ڕاکێشەکانی دەوڵەتی ئیسلام دەزگای (دیوانی الحسبة) بوو.

بۆ ئەوەی خوێنەر تێبگات (دیوانی الحسبة)یەکێك بوو لەو دەزگایانەی دەوڵەتی ئیسلام کە دەتوانین بڵێین: ڕۆڵی وەزارەتی ناوخۆی دەدی ، ئەم دەزگایە نزیك ترین دەزگای دەوڵەتی ئیسلام بوو کەوا بەردەوام بەرکەوتن و ئینسجام و تێکەڵی هەبوو لەگەڵ تەواوی خەڵکی عەوامدا.

دەوڵەتی ئیسلام هەر ناوچەیەکی ئازاد و ڕزگار بکردایە زۆر بە خێرایی لقێکی (دەزگای الحسبة) ی دەکردەوە.

(دەزگای الحسبة) فەرمانی دەکرد بە چاکەو ڕێگری دەکرد لە کاری خراپەو دزێو ناشەرعی و ناپەسەند.

هیچ ولایەتێك نەبوو لە ولایەتەکانی دەوڵەتی ئیسلام ئیلا دەبوو (دەزگای الحسبة) ی تیادا بوایە ، لە ولایەتەکانیشەوە لقەکان شۆڕ دەبونەوە بۆ شارو گەڕەك و ناوچەو ناحیەو قەزاو ئاوایی و گوندەکان ، هەمیشە چاوێکی کراوەو وریا بوون بۆ ئاگادار بوون لە چۆنیەتی ژیان و گوزەرانی خەڵکی بە گشتی وەکوو ئەوەی کە ئیسلام فەرمانمان پێ دەکات.

هەموو نوسینگەو لقەکانی(دەزگای الحسبة) لە چەند خوشك و برایەك پێك هاتبوون ، کە هەریەکەیان کاروباری ڕەگەزەکەی خۆی بەڕێ دەکرد ، بۆ نمونە بەشی ئافرەتانی (دەزگای الحسبة) تەعامول و هەڵسو کەوتیان لەگەڵ ئافرەتاندا دەکرد.

وە پیاوانی (دەزگای الحسبة)ش لەگەڵ پیاواندا هەڵس و کەوتیان دەکرد ، دەوڵەتی ئیسلام خۆی ڕاستەوخۆ کەسەکانی دیاری دەکرد بۆ کارکردن و بەڕێوەبردنی ئەو دەزگایە و ئیش کردن لەو دەزگایەدا.

وەکوو ووتمان لە کارە هەرە لە پێشینەو گرنگەکانی (دەزگای الحسبة) ئەوە بوو بەرپرس بوو لە فەرمان کردن بە چاکە و نەهی و ڕێگری کردن لە خەراپە.

❖یەکەم کاری (دەزگای الحسبة) سەپاندنی جل و بەرگ و حیجابی شەرعی بوو بەسەر تێکڕای ئافرەتاندا بەبێ جیاوازی ، وە قەدەغە کردنی کڕین و فرۆشتنی جگەرە ، و قەدەغە کردن و بن بڕ کردنی کڕین و فرۆشتنی عارەق و هەموو جۆرە خەیاڵ بەرو سەرخۆشکەرێك ، هەروەها قەدەغە کردنی کڕین و فرۆشتنی نێرگەلە بە هەموو جۆرەکانیەوە ، پیاوانی (دەزگای الحسبة)هەر بەوەشەوە نەدەوەستان بەڵکوو بەردەوام خەریکی ڕاوەدونان و گرتنی ئەو بازرگانانە بوون کە خەریکی فرۆشتن و بازرگانی کردن بوون بەو مادده یاساغ و قەدەغە کراوانە ، هەمیشە لە بۆسەدا بوون بۆیان.

❖هەروەها یەکێکی تر لە کارو بەر پرسیاریەتیەکانی (دەزگای الحسبة) ئەوە بوو کە لەکاتی بانگ و نوێژدا دوکان و بازاڕەکانیان بە خەڵکی چۆڵ دەکرد

و خەڵكیان ناچار بەوە دەكرد كە هەموو پێكەوە دەبێت نوێژی بەكۆمەڵ بەرپا بكەن و ئەنجامی بدەن لە مزگەوتەكاندا ، پیاوانی (دەزگای الحسبة) چاودێری دوكان و بازاڕە چۆڵكراوەكانیان دەكرد لەكاتی بەڕێوە چون و بەرپا كردنی نوێژی بەكۆمەڵدا.

❖هەروەها (دەزگای الحسبة) بەرپرس بوو لە چاودێری كردنی سەرتاشخانەكان و فەرمان بە هەموو سەرتاشخانەو حەلاقەكان كرابوو كە بە هەموو جۆرێك قەدەغەیە ڕیش تاشین و نابێت سەرتاش و حەلاقەكان هەستن بە كاری ڕیش تاشین و حەفر كردنی قژ و سەرچاك كردن لەسەر شێوازی خۆ چواندن بە خاچ پەرست و جولەكەو نەتەوە بێ دین و كافرەكانی تری جیهان بۆ خەڵكی ژێر دەسەڵاتی دەوڵەتی ئیسلام.

❖هەروەها دەبوو پیاوان پابەند بن بە جل كورت كردنەوە تا ئاستی قولەپێ و ڕێگەیان نەدەدا پیاوان پۆشاكی درێژ لەبەر بكەن و هەمیشە پیاوانیان ئاگادار دەكردەوە لەوەی كە فەرمانی پێغەمبەری بەرێزە(صلى الله عليه وسلم) كە دەبێت پیاوان جلەكانیان نابێت لە خوار قولەپێیانەوە بێت.

❖هەروەها هەموو ئەو خەڵكانەیان ئاگادار دەكردەوە كە خانووەكانیان دیواری نەبوو یاخود دیواری ماڵ و خانووەكانیان شەفاف بوو ناو ماڵ و خانووەكانیان دیار بوو ، قەدەغەو یاساغ بوو كە خانوویەك دروست بكرێت دیواری نەبێت یاخود دیوارەكەی شەفاف بێت و زورەوە دیار بێت.

❖بە هەموو شێوەیەك قەدەغەبوو تێكەڵاوی نێر و مێ لە هەموو سێكتەر و بەشەكانی ژیاندا.

ئەگەر كەسێك سەرپێچی بكردایە لە خواردن و كێشانی جگەرە ئەوا بە ١٥ رۆژ بەند كردن سزا دەدرا یەك رۆژی لە بەندینخانەی (دەزگای الحسبة) بەسەری دەبرد و (١٤) رۆژی بەند كردنەكەش لە مزگەوت بەسەری دەبرد و دەخرایە خولێكی چاك كردن و خۆباش كردن بۆ واز هێنان لە جگەرەو تەرك كردنی و ئامۆژگاری دەكرا و پاشان ئازاد دەكراو دەخرایە ژێر چاودێری.

هەروەها ئەگەر ئافرەتێك سەرپێچی بكردایە لە نەپۆشینی حیجابی شەرعی ئەوا ئاگادار دەكرایەوەو دەخرایە خولی ڕاهێنانی لەبەر كردنی جل و بەرگی شەرعی ئینجا وەلی ئەمرەكەی بانگ دەكراو لێپێچینەوەی توندی لەگەڵ دەكراو ئاگادار دەكرایەوەو دەخرایە خولی ڕاهێنان فێربوونی باشتر ئاگادار بوونی لەو ئافرەتانەی كە ئەو لێیان بەر پرسە، فێر دەكرا لەوەی كە دەبێت لەمەولا بەباشی چاودێری ژنی یاخود كچی یاخود خوشكی بكات چونكە ئەو لێیان بەرپرسە پاشان سزا دەدرا بە كڕینی دوو دەستە جلی شەرعی دانەیەك بۆ ئافرەتە سەرپێچی كارەكەو دەستە جلێكیش بۆ (دەزگای الحسبة).

(دەزگای الحسبة)بەشێكیشی هەبوو كە ئافرەتان و خوشكان كاریان تیادا دەكرد و كاریان بەڕێوە دەبر بەتایبەت بۆ بەڕێوە بردن و كار ئاسانی كردنی ئافرەتان بۆ ئەوەی شەرعیانە كارەكان بەڕێوە بچن و تێكەڵاوی نێر و مێ ڕو نەدات.

له(دەزگای الحسبة) دا بەرتیل دان و ڕەشوەو واسطەو خزم خزمێنه نەبوو وه ئەو شتانه نەی دەخوارد ئەگەر کوڕی ئیمامی (ئەبو بەکری بەغدادی) "رحمه الله"سەرپێچی بکردایه ڕووبەڕوی سزای شەرعی دەکرایەوه ، دەوڵەتێك بوو لەسەر شێوازی فەرمان و ئامۆژگاریەکانی پێغەمبەری بەڕێز (صلى الله عليه وسلم) بنیاد نرابوو.

ئێره دەوڵەتی ئیسلام ە ئەوەی کە باسم کرد نه خەو بوو نه خەیاڵ بەڵکوو پیاوانی دەوڵەتی ئیسلام لەسەردەمی فەرمان ڕەوایی خۆیاندا ئاوا فەرمان ڕەواییان دەکرد خەڵکیان گەڕاندبووەوە بۆ سەر فیطرەتی پاك و بیری پاك و ئەخلاق و ڕەوشتی جوان ئەوەشی سەرپێچی بکردایه به دەستێکی پۆلاین لێی دەدراو دەخرایەوه قاوغەکەی خۆی.

بـــەشـــی پـێـنـجـەم

دەزگای الحسبة تایبەت بە ئافرەتان

ڕەنگە ئەم بەشە بۆ زۆرێك لە خوێنەران ببێتە مایەی سەر سوڕمان ، بەڵام ئەمەش بەشێك بوو لە ژیان لە ژێر حوکمی خیلافەتدا.

ڕەنگە بڵێین دەوڵەتی ئیسلام ڕێگری نەدەکرد لە شۆفێری کردنی ئافرەتان ، لە لای زۆرێك لە خەڵکی جێگەی سەر سوڕمان بێت ، بەڵام هەر لە ڕاستیدا دەوڵەتی ئیسلام ڕێگری نەدەکرد لە شۆفێری کردنی ئافرەتان بەڵام بەپێی مەرج و ڕێنماییەکان.

بۆ نمونە: ئەگەر ئافرەتێك بۆ دابین کردنی پێداویستی و ئیحتیاجاتو زەروریات ئۆتۆمبێلی بەکار بهێنایە کەس ڕێگری لێ نەدەکرد ، بەڵام قەدەغە بوو ئافرەت بەبێ بوونی مەحرەم بە ئۆتۆمبێل بڕۆشتایەتە دەرەوەی شار.

واتە: ئافرەتان لەناو شاردا دەیانتوانی ئۆتۆمبێل بەکار بهێنن لە کاتی پێویستدا ، وەلەگەڵ مەحرەم و کەسی خۆشیدا دەیتوانی شۆفێری بکات و بچێتە دەرەوەی شارەکان.

وەکوو لە (بەشی چوارەمی) ئەم زنجیرە باسەدا باسمان کرد ،(دەزگای الحسبة) بەشێکی هەبوو تایبەت بوو بە ئافرەتان ،واتە: ئافرەتان خۆیان ئیش و کاری ئافرەتانیان ڕاهی دەکرد و بەجێ دەگەیاند.

وە ئەو بەشەی (دەزگای الحسبة) ی تایبەت بوو بە ئافرەتان ئۆتۆمبێلیان هەبوو وە بەردەوامیش دەوریاتیان هەبوو دەگەڕان بە هەموو شوێن و کوچەو کۆڵان و

بازاڕەکاندا بۆ چاودێری کردنی ئافرەتان و نەهێشتن و بن بڕ کردنی سەرپێچی کردنی ئافرەتان لە هەموو بوارەکانی ژیاندا .

دەوڵەتی ئیسلام هەر لەسەرەتای سەرەتاکانی فەرمان ڕەوایی خۆیدا بیری لە دابین کردنی نەخۆشخانەی ئافرەتان کردبوویەوە ، وە بۆ ئەو مەبەستەش هەر زوو نەخۆشخانەی تایبەت بۆ ئافرەتان بنیاد نرا.

هەر لە نەخۆشخانەی منداڵ بوونەوە بیگرە .. هەتاکوو دەگات بە هەموو نەخۆشیە درێژ خایەنەکانی تر.

بۆ نمونە: ئەو نەخۆشخانانەی کە تایبەت کرابوون بە نەخۆشخانەی ئافرەتان ، هەر لە کار گوزارەوە هەتاکوو دکتۆر و کارمەندەکان هەموو تێکڕا لە ستاف و تیمی ئافرەتان پێك هاتبوو ، بۆ تاقە پیاوێکیش نەبوو بچێتە ئەو جۆرە نەخۆشخانانە.

تێچوو خەرجی نەخۆش لەم نەخۆشخانانە هێندە هەرزان بوو کە کرێ و پارەیەکی زۆر کەمی ڕەمزی وەر دەگیرا لە نەخۆش ، لەگەڵ بە تەواوی دابین کردنی سەرجەم خزمەت گوزاریە پێویستەکان بۆ نەخۆشەکان لەگەڵ ئەوپەڕی ڕێز گرتن و ڕاهی کردنی کارەکاندا.

دەوڵەتی ئیسلام خۆی تێچوی نەخۆشەکانی دەگرتە ئەستۆ ، بۆ نمونە : ئەگەر نەخۆشێك پارەی نەبوایە بۆ دابین کردنی نەشتەرگەریەك ئەوا ڕاستەوخۆ تێچوی ئەو نەشتەر گەریە لەلایەن دەوڵەتی ئیسلام ـەوە بۆ نەخۆشەکە دابین دەکرا .

حاڵی بازاڕەکان

دەوڵەتی ئیسلام لە ڕێگای (دەزگای الحسبة) ـەوە ئەوەی بە مەرج دانابوو کە دەبێت فرۆشگای تایبەت بە کەل و پەل و پێداویستی ئافرەتان دەبێت ئافرەتان بۆ خۆیان ئەو فرۆشگاو دوکانانە بەڕێوە ببەن.

بۆ نمونە: ئافرەتان فرۆشگای تایبەت بە جل و پێداویستی ئافرەتان و ئیکسسوارات و جوانکاری ئافرەتانیان دانابوو ئافرەتان خۆیان پێداویستیەکانیان دەفرۆشت ،قەدەغەو یاساغ بوو کە پیاوان فرۆشگای پێداویستی ئافرەتان دابنێن و بیفرۆشن، هەروەها قەدەغەو یاساغ بوو کە جل و بەرگی ئافرەتان نمایش بکرێت و هەڵ بواسرێت ، دەبوو ئەو جل و بەرگانە لەناو دوکانەکاندا شاراوە بن لەکاتی داواکاری ئافرەتاندا پیشانی کڕیار دەدرا.

هەروەها هۆڵی تایبەت بە ئەنتەر نێت هەبوو بۆ ئافرەتان ،سەرجەم کارمەندانی ئەو هۆڵە تایبەت کراوانە بە ئەنتەرنێت سەرجەمیان لە ئافرەتان پێك هاتبوو.

هەروەها خوێندگاو قوتابخانەو زانکۆکانیش بەهەمان شێوە جودا کرابوونەوەو بەشی ئافرەتان جودابوو مامۆستاکانیشیان هەر لە ئافرەتان پێك هاتبوو.

قەدەغەو یاساغ بوو بۆ پیاوان کە بچن بە نزیك قوتابخانە و خوێندگای تایبەت بە ئافرەتان ، ئەگەر پیاوێك یاخود نێرینەیەك سنوری ببەزاندایەو شکات و سکاڵای لەسەر بکرایە کە ئافرەتان و خوشکان هەراسان و بێزار دەکات ئەوا بە جۆرێك تەمبیە دەکرا کە پشتاو پشت بۆ نەوەکانی باس دەکرد کە توشی چ بەڵایەك

بووە بە شکاندنی سنورە قەدەغە کراوەکان لە سەردەمی فەرمان ڕەوایی دەوڵەتی ئیسلامدا ،بۆیە هیچ پیاوێك جورئەتی ئەوەی نەبوو کە سنور بشکێنێت و ببەزێنێت.

هەروەها نوسینگەی تایبەت هەبوو بۆ فێربوونی خولی شەرعی بۆ سەرجەم ئافرەتان لە هەموو بوارەکانی ژیاندا.

وە بەتایبەتی دەوڵەتی ئیسلام گرنگی دابوو بە فێربوونی زانستی شەرعی بۆ ئافرەتان ، ئەم بەشەش هەر وەکوو بەشەکانی تر کە باسمان کرد خوشکان هەڵ دەستان بە فێرکردن و بەڕێوە بردنی خولە شەرعیەکان بۆ بەدەست هێنانی زانستە شەرعیەکان.

هەروەها پەیمانگای تایبەت هەبوو بۆ پێگەیاندنی خوشکان لە بەدەست هێنانی زانستی شەرعیدا.

بۆنمونە لە شاری ڕەقە پەیمانگایەك هەبوو بە ناوی (پەیمانگای دایکی ئیمانداران) هەروەها لە شاری موسڵ یش پەیمانگایەك هەبوو بەناوی (پەیمانگای ام البنین) کە بە ئەکادیمیانە لە بەرزترین ئاستدا فێر خوازە ئافرەتەکان دەیانخوێند و فێر دەکران ، هەموو کادرو کارمەندەکانی ئەو پەیمانگایانەش لە ئافرەتان پێك هاتبوو.

ژنان و ئافرەتان لە ژێر فەرمان ڕەوایی دەوڵەتی خیلافەتدا لە لوتکەی شکۆمەندی و عیزەتی خۆیاندا بوون.

هیچ کەسێك و هیچ نێرینەیەك نەی دەتوانی و جورئەتی دەست درێژی کردنی نەبوو بۆ سەر ئافرەتان ، تەنانەت هێندە دەوڵەتی ئیسلام توند بوو لەسەر ئەو بابەتانە پیاوان

هێندە ترسێنرابوون بە خەیاڵ و بە بیر کردنەوەش جورئەتیان نەبوو دەست درێژی بکەنە سەر ناموس و ڕێزی ئافرەتان.

لە ماوەی حوکم و فەرمان ڕەوایی خیلافەتدا بۆ تاکە دەست درێژیەکیش نەکرایە سەر ناموسی تاکە ئافرەتێك بە سەربەرزانە ئافرەتان دەشچوونە بازاڕەکان بۆ دابین کردنی پێداویستیەکانیان بە ڕێکارو بەجێ هێنانی فەرمانە شەرعیە داسەپێنراوەکان بەسەریاندا.

ئێرە خیلافەتە دڵنیاو دڵ ئارام بوویت لە شەرەف و ناموست.

ئێرە خیلافەتە تاکە دەسەڵات و فەرمان ڕەواییەکە لەسەر زەویدا ڕێزی بۆ ئافرەتان گێڕا بویەوە.

بــەشــی شەشەم

چۆنیەتی پێشوازی کردن لە موهاجرەکان و ئەو خێزانانەی کە لە دەرەوەی خاکی فەرمان ڕەوایی خیلافەتەوە کۆچیان دەکرد و دەهاتن بۆ سەر زەویەکانی خیلافەت ؟

دەوڵەتی ئیسلام لەسەر سنورەکانی خۆی لەگەڵ وولاتانی وەکوو تورکیاو ئەو شوێن و ناوچانەی کە هاو سنور بوون لەگەڵ زەویەکانی ژێر فەرمان ڕەوایی خیلافەتدا .

بە سەدان نوسینگەی کردبویەوە بۆ پێشوازی کردن لەو موسوڵمانانەی کە لە دەرەوەی خاکی خیلافەتەوە هیجرەتیان دەکرد و کۆچیان دەکرد و دەهاتن بۆ سەر زەویەکانی خیلافەت.

ئەو خەڵکانەی کاتێك کە دەگەیشتنە سەر زەویەکانی خیلافەت ، زۆر ماندوو شەکەت و هیلاك بوون ، لە هەموو ناوچەو شوێن و وولاتانی دنیاوە خەڵکی و موسوڵمانان پەیتا پەیتا دەهاتن بۆ سەر خستنی دەوڵەتەکەیان ، دەهاتن بە پیر بانگەوازەکەی ئیمامی (ئەبو بەکری بەغدادی)ەوە.

خەڵکان لە هەموو چین و توێژێکی تێدا بوو ،هەر لە دکتۆر و پزیشك و ئەندازیار و خەڵکی بڕوانامەدارەوە بیگرە هەتاکوو کەسانی ئاسایی ، لە هەموو چین و توێژ و ڕەنگێك دەهاتن ،خەڵك هەبوو (٣) مانگ بەڕێوە بوو بوو بە پێ لە وولاتانی باکوری ئەفریقاوە بەناو بیابان و دەشتاییەکاندا ڕێگایان بڕی بوو بۆ گەیشتن بە خاکی خیلافەت و بەرگری کردن لە حوکمی الله ی عزوجل.

خەڵك هەبوو لە وولاتی حیجاز و حەرەمەین ەوە بە بیابانە كاكی بە كاكیەكانی نێوان هەردوو وولاتی"سعودیە و عێراق"دا ڕێگای پڕ لە نەهامەتی و پڕ لە مەترسی بڕی بوو بۆ گەیشتن بە سەر زەویەكانی خیلافەت و ژیان كردن لەسەر زەویە پاكەكانی بن دەستی دەوڵەتی ئیسلام.

خەڵك هەبوو كاتێك كە دەگەیشتە خاكی خیلافەت قاچەكانی هەموو بریندار بوون لەتاو ماندویەتی و شەكەتی ڕێگاو زۆر ڕێ كردنەوە قاچەكانیان هەڵ ئاوسا بوون ، كاتێك كە دەگەیشتنە ناو چوار چێوەی سنوری خیلافەت و چاویان دەكەوت بەو جەنگاوەرانەی خیلافەت كە تایبەت كرا بوون بە پێشوازی كردنی موهاجرەكان دەستیان دەكرد بە گریانێك كە هێز نەبوو خۆی پێ ڕابگیرێت لە ئاست پاكی و ڕاستگۆیی ئەو فرمێسكانەدا ، هەر كاتێك كە دەگەیشتن ماندوویەتی و هیلاكی و برسیەتی و مەترسیەكانی ڕێگایان لەبیر دەچووەوە ئەوەندە دڵ خۆش بوون.

دەستیان دەكردە ملی جەنگاوەرانی خیلافەت تێر و پڕ دەگریان بەسەر جەنگاوەرانی خیلافەتدا ، هەبوو لەو موهاجرە بەڕێزانە هێندە بە كوڵ دەگریا لە خۆشی و شادی بینین و گەیشتن بە وولاتی خیلافەت و وولاتی ئیسلامدا ، هەر دەتووت برایەكی دوورە وولاتی دۆزیوەتەوە كە چەندین ساڵە لێی وون بوومو ئێستا پێی شاد بووەتەوە.

پیاوان و ژنانێك هەبوون لە وولاتانی وەكوو (توركمەنستان و مەنگۆلیا و چین و تاجیكستان ئۆزباكستان)ەوە هاتبوون و كۆچیان كردبوو بۆ زەویەكانی بن دەستی خیلافەت تیایاندا هەبوو تەمەنی (٩٠) ساڵ دەبوو!!

والله كاتێك كه دەگەیشتن بەو تەمەنە زۆرەوە هەر دەتوت گەنجێكی(٢٥) ساڵه لەڕوی عەزیمەت و هیمەتەوە!!

دەوڵەتی ئیسلام بایەخ و گرنگیەكی ئێجگار جوان و پڕ له سۆز و میهرەبانی خۆی دەدایه ئەو خەڵكەی كه كۆچیان كردبوو هاتبوون بۆ زەویەكانی بن دەستی خیلافەت.

دەوڵەتی ئیسلام به دەیان و سەدان میوانخانه و پێشوازی خانەی دانابوو بۆ به گەرمی به خێر هێنانی خەڵكی كۆچكار و موهاجر.

لەوێ بەڕێزەوە خزمەت دەكران و له دوای پشوو دان ، دەوڵەتی ئیسلام كەسانی شارەزاو پسپۆڕی دانا بوو له نوسینگه تایبەت كراوەكانی به كۆچكارەكان و لەوێ چاو پێكەوتنیان لەگەڵدا دەكراو هەموو كەسێك به فلتەری چاو پێكەوتندا تێپەڕ دەبوو ،پرسیاریان لێ دەكرد كه داخۆ هەر یەكێك له ئێوەی كۆچەرو موهاجر چ كارەیت و شارەزایت له چیدا هەیەو كاری پێش كۆچ كردنت چی بووە ؟

بۆ ئەوەی هەر كەسێك به پێی لێ وەشاوەیی و شارەزایی خۆی دابەشی شوێن و پێگەكان بكرێت هەتاكوو لەوێ خزمەت به وولاتی خیلافەت و دەوڵەتی ئیسلام بكات.

خۆزگا ئەوانەی كه له هیچ و خۆڕایی بەبێ هۆ دژایەتی دەوڵەتی ئیسلام دەكەن دەكرا یاخود بگونجایه بۆیان تاكوو بۆ تەنها ڕۆژێك میوانداری دەكرا لەسەر زەویەكانی خیلافەت ئینجا تێ دەگەیشت كه چۆن فریوی خواردووە و كەناڵه

دوژمنه‌كانی ڕاگه‌یاندن چۆن كاریان له‌ مێشكی ئه‌و خه‌ڵكه‌ كردووه‌ و وێنایه‌كی ناشرینیان كێشاوه‌ بۆ جه‌نگاوه‌رانی خیلافه‌ت.

گومانم نیه‌ كه‌ له‌گه‌ڵ گه‌یشتنی هه‌ر یه‌كێك له‌ ئه‌و جۆره‌ كه‌سانه‌ هه‌ر له‌ سه‌عاتی یه‌كه‌می گه‌یشتنی به‌ سه‌ر زه‌ویه‌كانی خیلافه‌ت هه‌موو ئه‌و درۆ و چه‌واشه‌و هاش و هوشه‌ ڕاگه‌یاندنانه‌ی له‌ مێشكدا ده‌سڕایه‌وه‌ به‌ هۆی هه‌ڵس و كه‌وتی جوان و خوڕه‌وشتی پیاوانی خیلافه‌ت.

خه‌ڵكی له‌ دوای چه‌ند ساڵێكی تر ئینجا تێ ده‌گه‌ن كه‌ چۆن و به‌ چ شێوازێك زه‌ره‌ر مه‌ند بوونه‌ له‌ دژایه‌تی و دوژمنایه‌تی كردنی ده‌وڵه‌تی ئیسلامدا.

والله‌ سوێند به‌ الله‌ ی عزوجل ده‌وڵه‌تی ئیسلام بۆ ئه‌وه‌ هات و دامه‌زرایه‌وه‌ كه‌ خه‌ڵكی ڕزگار بكات له‌ ژێر ده‌سته‌یی ده‌سه‌ڵات داره‌ داسه‌پاوه‌ كافره‌كانی سه‌ریان ، هاتن بۆ ئه‌وه‌ی له‌ چنگ و چه‌پۆكی زاڵم و خوێن مژو سته‌مكار و به‌كرێ گیراوانی خاچ په‌رستان و به‌كرێ گیراوانی جوله‌كه‌ ڕزگار بكات ، به‌ڵام به‌داخه‌وه‌ به‌ فیتی مه‌لا خۆفرۆش و دین گۆڕ و به‌كرێ گیراوه‌كان خه‌ڵه‌تان و كه‌وتنه‌ دوژمنایه‌تی حوكم و ده‌سه‌ڵاتی الله‌ ی عزوجل.

بەشی حەوتەم

گەڕانەوەی دیناری ئاڵتونی

یەکێك لە کۆڵەکە قایمەکانی دەسەڵات و حوکم داری ئابوریەکی بەهێزە ،واتە ئابوریەکی بەهێز یارمەتی دەرە بۆ بەر فراوان بوونی هەژموون و دەسەڵات ، لە بواری ئابوریشدا بەهێزی دراو یاخود سکە یەکێکە لە سەرچاوە هەرە گرنگەکانی بەهێزی ئابوری.

هەر لە سەرەتای ڕاگەیاندنی خـیـلافـەتەوە لە ساڵی (٢٠١٤) ـە دا، دەوڵەتی ئیسلام بە شێوەیەکی زۆر نهێنی و چڕو پڕ کاری لەسەر ئابوریەکی بەهێز دەکرد و ئەو لایەنەی بە هیچ جۆرێك فەرامۆش نەکرد ، سەرەڕای ئەو هەموو ئابڵوقە توندە سەختەی کە خرابووە سەر دەوڵەتی ئیسلام سەرەڕای ئەوەی کە (٨٠) وولاتی خاچ پەرست و کافر شەڕیان لەدژی دەکرد بە هەموو هێزی سەربازی خۆیانەوە ، بەڵام زۆری ئەو فشارو داسەپاندنی شەڕە نەبووە هۆی ئەوەی کە دەوڵەتی ئیسلام بواری ئابوری نادیدە بگرێت و گرنگی پێ نەدات ، ئەوان پێش هەموو کەسێك لە گرنگی ئەو لایەنە تێگەیشتبوون.

بۆیە بە شێوەیەکی زۆر ئاقڵانە و زیرەکانە و بە نهێنی دەوڵەتی ئیسلام کاری لەسەر کڕینی (ئاڵتون) دەکرد.

بە هەزاران تۆن ئاڵتونیان کڕی بەبێ ئەوەی هیچ دوژمنێك هەست بەو کارە بکات بە یارمەتی و فەزڵ و منەتی الله جل جلاله.

لە ٢٩ ئۆگێستی ساڵی (٢٠١٥) ـەدا ، لە ڕێگای بینراوێك و ئیصدارێكی ڤیدیۆییەوە ، دەوڵەتی ئیسلام پەردەی لەسەر ئەو كارە زەبەلاح و گەورەیە لاداو بە ئاشكرا باسی لە لێدانی سكەی ئیسلامی كرد و پیشانی خەڵكی و جیهانیاندا كە ئەمەی دوژمنانی الله جل جلاله ناویان لێ ناوە تیرۆر و بە گروپی تیرۆریست ناویان دەبەن هەمووی قسەی پڕو پوچ و بێ بایەخە.

ئەو بینراوە ڤیدیۆییە لەو سەردەم و كاتەدا بووە هۆی شۆك بۆ ناوەندە ئابوریە جیهانیەكان!!

ئەو كات دوژمنانی الله تێگەیشتن كە دەوڵەتی ئیسلام ڕێكخراوێكی ئاسایی نیە وەكوو ئەوەی ئەوان لێی تێگەیشتوون، ئەوسا زانیان كە دەوڵەتی ئیسلام خاوەنی پڕۆژەیەو گرنگی بە ئایندەی نەتەوەی ئیسلام دەدات و خاوەنی پڕۆژەی زەبەلاحە بۆ زیندوو كردنەوەی (ئیمپڕاتۆریەتی خیلافەتی ئیسلام) .

ئەگەر بێتەوە بیرمان ، لە دوای ئەو ڤیدیۆیەی كە لەساڵی(٢٠١٥)ـەدا ، كە دەوڵەتی ئیسلام پەردەی لادا لەسەر ئەو پڕۆژەیەو تیایدا جۆرەكانی سكەی ئاڵتونی پیشاندا و بە شێوەیەكی تاقی كردنەوەی بەش بەش لە هەندێك ویلایەت نمایش كرا و خرایە بازاڕ بەڵام زیاتر لێی ئەزمونی بوو .

لەدوای پیشاندان و بڵاو كردنەوەی ئەو ڤیدیۆیە هێزە خاچ پەرستەكان بەسەرۆكایەتی ئەمەریكا زیاتر توندو تیژ تربوون لەسەر هێرشەكانیان ، زیاتر دەست كراوە تر بوون لە كۆمەڵكوژ كردنی موسوڵمانان ، هەستیان بەوە كرد كە ئەمەی ئەوان بە گروپێكی تیرۆریستی ترسناك لێ تێگەیشتون ، ئەمە هەڵەیەك بووەو بەسەریاندا تێ پەڕیوە ، لەوەوە تێگەیشتن كە دەوڵەتی خیلافەت

درێژە پێدەری ئەو خیلافەت و حوکم داریەیە کە لە دوای وەفاتی پێغەمبەری بەڕێز(صلى الله عليه وسلم) جیهانیان خستە ژێر ڕکێف و کۆنترۆڵی خۆیانەوە هەوڵی جدیان هەیە بۆ گێڕانەوەی ئەو دەسەڵات و حوکمداریەی کە لە مێژووی ڕابردودا خاوەنی بوون ، ئێستا بە شێوەیەکی زۆر زیرەکانەو چڕو پڕ لە هەوڵی گێڕانەوەی ئەو حوکمەدان کە بە میراتی لە پێشینانی نەتەوەی ئیسلام بۆیان ماوەتەوە.

ئەگەر بێین بەوردی دیقەت بدەین دەگەین بە هەندێك ئاماژەی شۆك هێنەر ،دەگەین بە هەندێك خاڵی زۆر گرنگ کە ڕەنگە تا ئێستا بیرمان لێ نەکردبێتەوە.

یەکێك لەو خاڵە زۆر سەر سوڕ هێنەرانە ئەوەیە،تا ئەم ساتەشی لەگەڵدا بێت هیچ دوژمنێك لەو دوژمنانەی کە شەڕیان لەگەڵ دەوڵەتی ئیسلام کرد ، نەیان توانیوە تاکە دینارێکی ئاڵتونی لەو سکەیەی کە دەوڵەتی ئیسلام دروستی کرد بیدۆزنەوە!!

سەرەڕای هەوڵی سیخوڕی زۆر چڕو پڕ لە لایەن ئەمەریکاو هاوپەیمانە خاچ پەرست و کافرەکانەوە کە بە چەندین شێوە هەوڵیان دا بگەڕێن بە شوێنی خەزن کردن و عەمبار کردنی ئەو هەموو سکەو دراوەی کە دەوڵەتی ئیسلام دروستی کرد ، تا ئەم ساتەی کە ئەم پۆستەی تیادا دەکەم هەموو هەوڵی ئەو دوژمنانە بێ ئەنجام بوو!!

لێرەدا دەگەین بەو ئەنجامەی کە ئەم خیلافەتە الله جل جلالە خۆی پایەکانی دەپارێزێت و بەرگری لێدەکات لە بەرامبەر دوژمناندا.

ئەوەی دوژمنانی دەوڵەتی خیلافەت لێی تۆقیون ئەو هەموو سکەو ئاڵتونەیە کە دەکرێت لە هەرکاتێکدا بێت و دەسەلات بکەوێتەوە دەست دەوڵەتی ئیسلام و ببنەوە بە خاوەنی هێز و سوپا ئەم جارە زۆر مەترسیدار دەبن ، بە حوکمی ئەوەی کە ئێستا ئەو خیلافەتە خاوەنی هەزاران تۆن ئاڵتون و سکەیە دەکرێت زۆر بە ئاسانی هەژموونی خۆیان بسەپێنن بەسەر زۆر شوێندا لە ڕوی ئابوریەوە.

بــەشـــی هــەشــتــەم

چۆنیەتی نەهێشتن و ڕوبەڕوبوونەوەو یاساغ کردن و قەدەغە کردنی ئەو داب و نەریت و کلتورانەی کە لەناو کۆمەڵگاکاندا بڵاو بووەتەوەو کراون بەناوی ئیسلامەوەو ئیسلامیش لێیان بەریە ؟

لەم بەشەدا بە یارمەتی الله ی عزوجل هەوڵ دەدەین تیشك بخەینە سەر بابەتێك ، كە پێویستی بە ڕونكردنەوەو ئاگادار كردنەوەی تەواوی موسوڵمانان هەیە بۆ ئەوەی بەرچاو ڕون بن و خۆیانی لێ بپارێزن و نەهێڵن بكەونە ئەم جۆرە تاوانان و كوفرانەوە ، كە لەناو كۆمەڵگاكاندا بەهۆی نەبوونی حوكمی ئیسلامەوە ئەم داب و نەریتە سەقەت و دوور لە ئیسلامیانە هاتوونەتە ناو موسڵمانان ، وە لە هەمووشی ناقۆڵا تر ئەوەیە ئەو داب و نەریتانە كراون بە بەشێك لە ئیسلام و لە ڕاستیدا ئیسلام لێیان بێ بەریە و دوور و نزیك پەیوەندیان بە ئیسلامەوە نیە.

(1) یەكێك لەو داب و نەریتانەی كە لە ناو كۆمەڵگاكاندا باوەو وە كراوە بە ناوی ئیسلامەوە كە ئیسلام لێی بێ بەریە ، ئەویش دانانی پرسەیە بۆ مردوو لەناو مزگەوتەكاندا،پرسە و تەعزیە هێندە بایەخ و گرنگی پێ دراوە كە بەشێكیشیان بۆ تەرخان كردووە لە تەنیشت زۆربەی مزگەوتەكاندا پرسەخانەیەكیش دانراوە تا خەڵكی وابزانن پرسە هاوتەریب و بەشێكە لە ئیسلام. واتە پرسە خانە كراوە بەبەشێك لە مزگەوت و خەڵكی وای دەبینیت دەڵێت: با بچین بۆ پرسەی فلانە كەس هەم خێرێكمان دەست دەكەوێت و هەمیش گلەیی لەسەر خۆمان لا دەبەین!

لە ژێر حوکم دەسەڵاتی خیلافەتدا پرسە دانان بۆ مردوو هەڵگیراو قەدەغە کرا، خەڵکیشیان لێ ئاگادار کردەوە کە ئەمە داب و نەریتێکی کۆمەڵایەتی خراپەو هاتووەتە ناو موسوڵمانان و دژی فەرمان و بڕیارەکانی پێغەمبەری بەڕێزە (صلى الله عليه وسلم).

بۆیە پرسەو تەعزیە لەسەردەمی دەسەڵاتی خیلافەتدا بوو بە بەشێك لەڕابردوو هەڵگیراو یاساغ و قەدەغە کرا لەسەرانسەری زەویەکانی ژێر حوکمی خیلافەتدا.

2 یەکێکی تر لەو داب و نەریتە خەراپ و دژ بە بنەماکانی ئیسلام و دژی فەرمان و ڕێنماییەکانی پێغەمبەری بەڕێزە(صلى الله عليه وسلم) ئەویش هەڵبەستنی گۆڕ و جوانکاری کردن بۆ قەبرو بەرزکردنەوەی گۆڕەکانی ناو گۆڕستانەکان بە ڕادەیەکی زۆر کە لەزەوی دەردەچون و بەرز دەکرانەوە.

لەسەردەمی حوکمی خیلافەتدا ڕێگری کرا لەوەی کە گۆڕ جوانکاری بۆ بکرێت و کێلی بۆ دابنرێت ، هەڵبەستن و ئارایشتی بۆ بکرێت ، هەروەها دەوڵەتی ئیسلام لە ڕێگای دەزگای (الحسبة)ەوە بەشێکی تەرخان کردبوو بۆ چاودێری کردنی گۆڕستانەکان و بۆ ئەوەی ئەو دیاردەیە بە تەواوی بن بڕ بکرێت و نەهێڵرێت.

دەوڵەتی ئیسلام هەر بەوەشەوە نەوەستا ، بەڵکوو بۆ چەسپاندن و جێ بەجێ کردنی تەواوی فەرمان و ڕێنمایی و ئامۆژگاریەکانی پێغەمبەری بەڕێز(صلى الله عليه وسلم) تەواوی ئەو گۆڕانەیان تێك و پێك شکاند کە هەڵبەسترابوون و کێلی ڕازاوەو جوانکاریان بۆ کرابوو ، هەموو ئەو دیاردەیە لە گۆڕستانەکاندا بن بڕ کراو گۆڕستانەکان هەموو بوونەوە بە گۆڕستانێکی شەرعی ، شکڵ و دیمەنی

سەرجەم گۆڕستانەکانی ژێر حوکمی خیلافەت خرانەوە سە شکڵ و دیمەنی گۆڕستانی (بەقیع) و وەکوو گۆڕی سەحابەکانیان لێ کراو ، بە توند ترین شێوە سزای ئەو کەسانە دەدرا کە جوانکاری بۆ گۆڕ و قەبرەکان بکات.

3 یەکێکی تر لەو دیاردەو داب و نەریتە دژ بە ئیسلامیانەی کە هاتوونەتە ناو کۆمەڵگاکان، دیاردەی سەردان کردنی گۆڕستانەکان بوو لە ڕۆژی جومعەدا ، کە خەڵکی لە ڕۆژی جومعەیان تایبەت کردووە بە چونە سەر قەبر و گۆڕی کەسە نزیکە مردووەکانیان.

ئەم دیاردەیەش لەسەردەمی حوکمی خیلافەتدا بن بڕ کراو قەدەی ئەوە کرابوو کە خەڵکی ڕۆژی جومعە تەرخان بکەن بە ڕۆشتن بۆ گۆڕستانەکان ، دەنا لە غەیری ڕۆژی جومعە ڕێگە دەدرا کە خەڵکی هاتوو چۆی گۆڕی کەس و کارە مردووەکانیان بکەن.

4 یەکێکی تر لەو شتە قێزەونانەی کە بەر بڵاوە لەناو کۆمەڵگاندا، ئەویش بڵاو بوونەوەی کتێبی زیان بەخش و خەراپ ، وەکوو کتێبەکانی چۆنیەتی فێر بوونی سیحر و جادوو ، هەروەها کتێب و دیوانە شیعریەکان ئەو دیوانە شیعریانەی کە هەموو بە باڵای ئافرەتاندا هەڵدراون و پڕن لە ووتەو قسەی بەد ڕەوشتانەو بێ ئەدەبانە.

هەروەها یاساغ کردن و قەدەقە کردنی تەواوی ئەو کتێبانەی کە بانگەواز بۆ فرقەو گروپە گومڕاکان دەکەن و دەبنە هۆی تێکدانی عەقیدەو بیرو باوەڕی خەڵکی.

هەروەها تێکشکاندن و لەناو بردنی فیلمی بەد ڕەوشتی و بێ ئەدەبانەو هەموو ئەو جۆرە بابەتانە لەژێر حوکم و دەسەڵاتی خیلافەتدا قەدەغەو یاساغ کران.

5 قەدەغە کردن و یاساغ کردنی سەتەلایت ، لە ساڵی (٢٠١٦)ەدا بە فەرمانی تایبەتی خەلیفەی ئیمانداران ئیمامی (ئەبو بەکری بەغدادی) "رحمه الله" بۆ ڕێگری کردن و بەر گرتن لە بڵاو بوونەوەی بەدڕەوشتی و بۆ سەلامەتی ڕەوشتی خەڵکی ژێر فەرمان ڕەوایی خیلافەت (سەتە لایت) قەدەغەو یاساغ کرا.

6 تێکدان و کاول کردنی هەموو ئەو گۆڕ و مەزارو شوێنە تایبەت کراوانەی کە خەڵکی دەچنە سەری بۆ پاڕانەوەو نزا کردن لە شێخ و شەخس.

تەواوی ئەو شوێنانەی کە خەڵکی دەچونە سەر ئەو گۆڕانەی کە تایبەت کرابوون بە پاڕانەوەو کوفر کردن و هاوەڵ پەیدا کردن بۆ الله ی عزوجل تەخت و تاراجیان لە ڕەگ و ڕیشەوە دەرهێنرا و کۆتاییان پێ هێنرا.

ئابەو چەشن و جۆرە هەموو حوکم و دەسەڵاتێك گەڕێنرایەوە بۆ الله ی عزوجل.

(والعاقبة للمتقين) سەر ئەنجام و کۆتایی و سەرکەوتن هەر بۆ لە خودا ترسەکانە.

بـــەشـی نۆیەم

چۆنیەتی بەڕێوەچون و پێکهێنان و کارئاسانی کردن بۆ پێک هێنانی ژیانی هاوسەری ، هەروەها بەربەست دانان و ڕێگری کردن و ڕوبەڕوبونەوەی بەد ڕەوشتی و داوێن پیسی لەژێر دەسەڵات و فەرمان ڕەوایی خیلافەتدا بە چ شێوازێک بوو ؟

لەم بەشەدا بە یارمەتی الله ی عزوجل هەوڵ دەدەین تیشك بخەینە سەر چۆنیەتی بەڕێوە چون و کار ئاسانی کردن بۆ پێکهێنانی ژیانی هاوسەری و ڕوبەڕوبونەوەی داوێن پیسی و بەد ڕەوشتی.

ئەگەر بێت و بچینە سەر ئەو بابەتە ئەوا دەبێت ڕاستەوخۆ پشت بە هەندێك ڕوداو حەقیقەت ببەستین.

بۆ نمونە: ئەگەر بێت و ئامارەکانی دەست درێژی ناموس و گێچەڵ کردن بە ئافرەتان ببینین لە تەواوی وولاتانی جیهاندا ئەوا ژمارەکان شۆکت دەکەن ، ئێستا بە گشتی لە جیهاندا ڕەگەزی مێینە بە تایبەتی لە تەواوی جیهاندا بەدەست دەستریژی ناموس و گێچەڵی سێکسیەوە دەناڵێنن.

ئەگەر بێت و لە (گوگڵ) ئاماری وولاتانی جیهانی وەر بگرین ئەوسا دەزانین کە چۆن وولاتانی جیهان لە ڕوی ڕەوشتەوە تووشی دارمان و لادانی ڕەوشت بونەتەوە.

دەوڵەتی ئیسلام بایەخێکی زۆر زۆری دابوو بە پاراستنی ڕەوشت و ئەخلاقی خەڵکی ژێر فەرمان ڕەواییەکەی خۆی.

بەجۆرێك بايەخی پێدا بوو كە بە هەموو جۆرێك و بە هەموو شێوەیەك لە هەوڵی ئەوەدا بوو كە دەست درێژی كردنە سەر ناموسی ئافرەتان بنبڕ بكات.

دەوڵەتی ئیسلام دەست درێژی كردنە سەر ناموسی ئافرەتان و گێچەڵ كردن بە ئافرەتان و بەد ڕەوشتی و داوێن پیسی لە ڕەگ و ڕیشەوە دەرهێنابوو ، ئاماری دەست درێژی كردنە سە ئافرەتان یەكسان بوو بە (سفر).

بن بڕ كردنی دیاردەی جلی ناشەرعی ئافرەتان

 لە هیچ شوێنێك ئافرەتێكی ناپۆشتەو سافیرەت نە دەبینی ، بە تەواوی ئەو دیارەیە لە ڕەگ و ڕیشەوە دەر هێنرابوو ،بە دەستێكی پۆڵاین ڕوبەڕی دیاردەی ناپۆشتەیی جل و بەرگی ئافرەتان دەبونەوە.

كار ئاسانی كردن بۆ زەواج و هاوسەرگیری بە شێوەك بوو كە خەڵكی تووشی شۆك بوو بوون ، بە كەمترین و ئاسان ترین شێوە دەتوانرا خێزان پێكەوە بنێیت ،

وە بە پێچەوانەوە ڕێگری و بەربەستی زۆر قایم و تۆكمە دروست كرابوو لەبەرامبەر ڕوو نەدانی كاری زیناو داوێن پیسی و بەد ڕەوشتی و بەرگرتن بە تێكەڵاوی نێوان نێر و مێ .

بە جۆرێك كارئاسانی كرابوو بۆ پێكهێنانی ژیانی هاوسەری كە دەتوانرا بە كەمتر لە (ملیۆنێك) دیناری عێراقی خێزان پێك بهێنرێت.

 وە بیریشتان نەچێت هەموو ئەو كار ئاسانیە بەرەكەتی الله ی عزوجل بوو ڕشتبوی بەسەر خاكی خیلافەتدا ، چونكە لەسەردەمەكانی پێشتردا بە هیچ جۆرێك ئاوا

پێکهێنانی ژیانی هاوسەری ئاسان نەبووە ، مەگەر لە سەردەمە زێڕینەکانی ئیسلامدا نەبێت .

کە دەتوانم بڵێم ئەو چیرۆك و داستانانەی کە لە سەردەمی تابعی و سەلەفدا بیستوتانە سەبارەت بە کار ئاسانی کردن بۆ پێکهێنانی ژیانی هاوسەری.

ئەوا بێ شك و گومان هەمان ئەو چیرۆك و داستانانەت دەبینی و دەبیست لەسەر زەویەکانی ژێر فەرمان ڕەوایی خیلافەت.

بە ئیزنی الله ی عزوجل لە بەشی کۆتایی ئەم باسەدا ئاماژە بە هەندێك نمونە دەکەین کە چۆن و بە چ شێوازێك ژیانی هاوسەریان پێك دەهێنا.

ئافرەتان و خوشکان هێندە ڕۆشنبیر بوو بوون و هێندە شارەزا بوو بوون بە ئیسلام ئامادەبوون بە کەمترینماڵی دنیایی ڕازی بن بە هاوسەر گیری کردن لەگەڵ پیاواندا .

بەڵام چ جۆرە پیاوێك ؟

پیاوێك کە بەمانای کەلیمە پیاو بێت و موسوڵمان بێت ، تاکە مەرجی ئەو خوشکانە جیهاد کردن بوو لەڕێی الله ی عزوجل دا.

ئافرەت هەبوو خاوەنی بەرزترین بڕوانامە بوو خاوەنی سەروەت و سامانێکی زۆر بوو ئامادەیی دەر دەبڕی بۆ پێك هێنانی ژیانی هاوسەری لەگەڵ پیاوێکدا کە خەڵکی وولاتی ڕوسیا بوو.

یاخود خەڵکی وولاتانی ئەوروپا بوون ، موجاهد بوون تێکۆشەرو سەرخەری دینەکەی الله ی عزوجل بوون .

وە بە پێچەوانەشەوە ئافرەتانی وولاتانی ئەوڕوپا و وولاتانی ئەمەریکای لاتین و ئوستڕالیا بەبێ بەرامبەر ئامادەی هاوسەرگیری کردن بوون لەگەڵ موجاهیدانی دەوڵەتی ئیسلامدا بەبێ گوێدانە ئەوەی کە خەڵکی چ وولاتێکە ، دەوڵەمەندە یاخود هەژار ، بەبێ گوێدانە جوانی و ناشرینی .

بەڵکوو تاقە مەرجی ئەو خوشکە بەڕێزانە ئەوەبوو هاوسەرەکەی موجاهید و تێکۆشەری ئیسلام بێت.

هەر لەبەر ئەم کارئاسانی کردنەبوو بۆ زەواج و هاوسەر گیری دوژمنەکان دەوڵەتی ئیسلامیان تۆمەتبار دەکرد بە درۆی (جیهادی نیکاح)و ئالەم جۆرە تۆمەت و قسەو بوختانانە.

هەندێک نمونە لە پێک هێنانی ژیانی هاوسەری.

(ئەبو سارەی ئەنصاری) لەگەڵ خوشکێك ژیانی هاوسەری پێك هێنا ، مارەییەکەیان پێك هاتبوو بەلەر کردنی چەند ئایەتێکی سەرەتای سورەتی (البقرة) ، ئەو خوشکە بەڕێزە تاکە مەرجی ئەوە بوو کە نابێت(ئەبو سارەی ئەنصاری) دەست لە جیهاد و تێکۆشان هەڵبگرێت!!

(ئەبو بلالی ئەنصاری) لەگەڵ خوشکێك ژیانی هاوسەری پێك هێنا ، مارەییەکەیان پێك هاتبوو بە لەبەر کردنی سەرەتای قورئانی بەڕێز و کۆتاییەکەی!!

(ئەبو ئەیوبی مەغریبی) لەگەڵ خوشکێکی ئۆزبەکستانیدا ژیانی هاوسەری پێك هێنا ، مارەییەکەیان پێك هاتبوو لە سورەتی (الملك)!!

خوشکێك خەڵکی شاری(ڕەقە) بوو بەمەرجی ئەوە ژیانی هاوسەری لەگەڵ برایەکدا پێك هێنا تەنها مەرجی ئەوەبوو کە فێری قورئان خوێندنی بکات!!

ئەمانە دڵۆپێکن لە دەریایەك.

لەسەر زەویەکانی خیلافەت..

بەجۆرێك ئاسانکاری کرابوو بۆ پێك هێنانی ژیانی هاوسەری کەمەگەر تەنها لە سەردەمی زێڕینی ئیسلامدا ئا بەو جۆرە ئاسانکاری کرابێت .

سەر زەویەکانی خیلافەت پڕ پڕ بوون لە داوێن پاکی و عیفەت.

بەشی دەیەم

چۆنیەتی بەڕێوەبردنی قوتابخانەو شێوازی وانەکان و هەڵس و کەوتی مامۆستاکانی ژێر حوکمی خیلافەت چۆن بوو ؟

لەم بەشەدا بە یارمەتی الله ی عزوجل هەوڵ دەدەین باسی چۆنیەتی ژیان و خوڕەوشت و بەڕێوە بردنی پەروەردەو فێر کردن بکەین لەژێر فەرمان ڕەوایی و قەڵەم ڕەوی خیلافەتدا.

سەرەکی ترینی ئەو بابەت و وانانەی کە دانرابوو لە قۆناغە جۆر بەجۆرەکانی ناو قوتابخانەو خوێندنگاکانی فەرمان ڕەوایی خیلافەت ، وانەکانی عەقیدەو بیرو باوەڕ بوو.

وا لە قوتابی دەکراو شارەزا دەکرا لە ئەسڵی دینی ئیسلام فێریان دەکردن کە ئیسلام چیەو بۆچی هاتووە ؟

فێری یەکخودا پەرستی و بە تاك و تەنها دانان و زانینی الله ی عزوجل دەکران لە تەواوی سێکتەرەکانی ژیاندا.

فێر دەکران کە ئیسلام تەنها پێك نەهاتووە لە نوێژ و ڕۆژو ،بەڵکوو بە وانە تێر و تەسەلی فێر دەکران کە ئیسلام بۆ حوکمدار فەرمان ڕەوایی هاتووە.

فێر دەکران کە قورئانی پیرۆز دەستوری ژیانی بەڕێوە بردن و کارو باری مرۆڤەکانە و الله ی عزوجل قورئانی بۆ کار پێ کردن ناردووە نەك تەنها بۆ خوێندنەوە.

قوتابیەکان فێر دەکران کە ئیسلام بازنەیەکە یاخود چوار چێوەیەکە و سنوری بۆ دیاری کراوە هەرکەسێك لەو چوارچێوەو سنورە بچێتە دەرەوە کافر دەبێت و مافی بە ئیسلامەوە نامێنێت.

هەروەها وانەی مێژوو گرنگیەکی زۆری هەبوو لە بابەت و مەنهجی قۆناغە جۆربەجۆرەکانی خوێندندا.

بە جۆرێك زۆر سەرنج ڕاکێش باسی ئەو مێژووە پڕ لە سەروەریەی نەتەوەی ئیسلام دەکرا بۆ قوتابیەکان .

بە جۆرێك شارەزای مێژوو دەکران وا لە قوتابیەکان دەکرا کە بزانن و هەست بە بەرپرسیارەیەتی بکەن و بزانن کە زۆربەی کیشوەری ئەورووپاو وولاتانی ئاسیا و ئەفریقا موڵکی نەتەوەی ئیسلام بووەو ئێستا داگیر کراوە .

فێر دەکران کە وولاتی ئیسپانیا وولاتی موسوڵمانان بووەو خاچ پەرستان لە سەدەکانڕ ڕابردوودا ئەو وولاتەیان داگیر کردوو کۆمەڵ کوژی موسوڵمانانیشیان کرد.

مامۆستاکانی ژێر فەرمان ڕەوایی خیلافەت ،زۆر جار کە دەچونە ناو پۆلەکان بە جل و بەرگی سەربازیەوە دەچونە ناو پۆلەکان بۆ ووتنەوەی وانەکان .

ئامانج لەم کارە ئەوەبوو کە وا لە قوتابی کرێت و بخرێتە مێشکیەوە کە موسوڵمان بەبێ چەك زەلیلە ، سەر شۆڕە ،وولاتی داگیر کراوە و داگیر دەکرێت.

ئا بەو جۆرە مامۆستاکان وێنایەکی سەرنج ڕاکێشی ئازایی و مەردایەتی جوانی مامۆستایان دەکێشا لە زیهن و بیری قوتابیەکاندا کە بۆ هەتا هەتایە لە

مێشکیاندا ئەو وێنە سەرنج ڕاکێشەی مامۆستایان لەیاددا دەمایەوە کە بە چەك و جل و بەرگی سەربازیەوە وانەیان پێشکەش دەکرا.

هەروەها لە قوتابخانەو خوێندنگاکاندا قوتابیان لە ڕوی ڕۆحی و دەرونیەوە سازو ئامادە دەکران بۆ بوون بە تێکۆشەرو جەنگاوەری ئیسلام لە داهاتوودا.

ئامادەکردنی :دامەزراوەی انفال

الإثنين ٢١ رمضان ١٤٤٢ هـ

